

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annettua lakia sopimuksen valtionsisäistä soveltamista koskevilta osin. Ehdotetut tarkennukset ja täydennykset koskevat korvausperusteita, korvausasioissa noudatettavaa muutoksenhakutietä, juoksutuksen vaiku-

tusten tarkkailua sekä lain ja juoksutussäännön noudattamisen valvontaa, rangaistuksia ja pakokeinoja. Muutokset eivät vaikuta itse sopimukseen tai juoksutussääntöön, vaan täsmen-
tävät lain suhdetta vesilakiin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Vedenjuoksutusta Saimaasta säännellään Neuvostoliiton kanssa tehdyn Saimaan ja Vuoksen juoksutussääntöä koskevan sopimuksen (SopS 91/91) mukaan, joka tuli voimaan 9 päivänä lokakuuta 1991. Tällä tulva- ja kuivuuskausien haittojen ennalta ehkäisemiseen tähtäävällä sopimuksella on poikettu vesilaissa (264/61) säädetystä järjestelmästä, jonka mukaan vesistön säännöstelyyn tarvitaan vesioikeuden päätös, olipa sitten kysymys jatkuvasta säännöstelystä tai poikkeuksellisten vesiolojen vaatimista väliaikaisista vaarantorjuntatoimista.

Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetussa laissa (1331/91), jäljempänä voimaansaattamislaki, säädetään sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisen ohella sopimuksen täytäntöönpanosta Suomen alueella aiheutuvien

vahinkojen korvaamisesta, juoksutuksen vaikutusten tarkkailemisesta sekä juoksutukseen liittyvästä tiedottamisesta. Nyt ehdotetaan muutoksia vain näihin sopimuksen valtionsisäistä soveltamista koskeviin säännöksiin. Itse sopimukseen tai sen osana olevaan juoksutussääntöön muutokset eivät vaikuta.

Juoksutussäännöstä tehty sopimus kuuluu niihin entisen Neuvostoliiton kanssa tehtyihin sopimuksiin, jotka Suomen ja Venäjän suhteiden sopimusoikeudellisen perustan kartoituksesta 11 päivänä heinäkuuta 1992 allekirjoitetun pöytäkirjan mukaan ovat edelleen voimassa Suomen ja Venäjän suhteissa.

2. Ehdotetut muutokset

Vesilain 21 luvun 13 §:n mukaan vesilain säännöksiä on sovellettava myös valtakunnan rajalla oleviin vesistöihin ja vesiin, mikäli vieraan valtion kanssa tehdyn sopimuksen perusteella muuta ei ole säädetty.

Voimaansaattamislaki kuitenkin sisältää vesilain mukaisen lupamenettelyn korvaavan kokonaisjärjestelyn, jossa vesilakia sovelletaan vain erikseen viitatuilta osin. Näin ollen voimaansaattamislakiin on tarpeen lisätä sen suhdetta vesilakiin selventäviä säännöksiä.

Muutostarpeet koskevat korvausten määräytymisperusteita, muutoksenhakutietä korvausasioissa, vesi- ja ympäristöhallitukselle asetettuun tarkkailuvelvoitteeseen liittyvän erimielisyyden ratkaisemista sekä juoksutussäännön ja voimaansaattamislain toimenpidevelvoitteiden noudattamisen valvontaa, pakkokeinoja ja rangaistuksia.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole valtiontaloudellisia vaikutuksia, koska voimaansaattamislaisissa valtiolle jo on asetettu velvollisuus eräin poikkeuksin korvata sopimuksen täytäntöönpanosta Suomen alueella aiheutuvat vahingot. Esityksessä vain täsmennetään ne perusteet, joiden mukaan korvaukset määräytyvät.

Juoksutussäännön nojalla keväällä 1992 toteutetusta ensimmäisestä poikkeusjuoksutuksesta aiheutui vahinkoa ainoastaan voimalaitoksille. Suomen puolella Tainionkosken ja

Imatran voimalaitoksille aiheutunut yhteensä noin 1,5 miljoonaa markkaa vastaava energiantuotannon menetys ei voimaansaattamislain mukaan ole korvattava vahinko. Venäjän voimalaitoksille aiheutunut noin 3 miljoonaa markkaa vastaava edunmenetys sen sijaan joudataan korvaamaan.

Esityksellä ei ole hallinnollisia eikä myöskään välittömiä ympäristövaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Eduskunta edellytti sopimusta koskevaan hallituksen esitykseen (HE 273/1990 vp) antamassaan vastauksessa, että hallitus vielä selvittää sopimuksen voimaansaattamislain suhteen vesilakiin ja antaa pikaisesti mahdolliset muutoshdotukset.

Esitys on valmisteltu virkatyönä ulkoasiainministeriössä. Valmistelun pohjana ovat olleet maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, ympäristöministeriöltä sekä vesi- ja ympäristöhallitukselta eduskunnan lausuman johdosta pyydetty lausunnot samoin kuin mainittujen tahojen kanssa käydyt keskustelut. Samoilta tahoilta myös hankittiin lausunnot esitysluonnoksesta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

2 §. Valtiolle on voimaansaattamislain 2 §:n 1 momentissa asetettu velvollisuus korvata sopimuksen täytäntöönpanosta Suomen alueella aiheutuva vahinko, haitta tai muu edunmenetys, vesivoiman menetystä lukuun ottamatta. Hallituksen esityksen perusteluihin sisältyneen arvion mukaan Suomen puolella ei aiheudu muuta kuin energiantuotannon menetystä, mutta mahdollisuus muiden edunmenetysten syntymiseen otettiin kuitenkin huomioon.

Säännöksestä ei yksiselitteisesti käy ilmi, määräytyykö korvaus jatkuvan säännöstelyn tapauksissa sovellettavien vesilain 11 luvun korvaussäännösten vai poikkeusjuoksutuksia koskevan 12 luvun 19 §:n 2 momentin korvaussäännöksen mukaan. Viimeksi mainittu

kattaa välittömät omaisuusvahingot, kun sen sijaan 11 luvun yleiset korvausperusteet ovat laajemmat. Esimerkiksi kalavahinkoja ei ilmeisesti katsottaisi välittömiksi omaisuusvahingoiksi, joskaan ennakkotapausta asiasta ei ole. Lisäksi säännösten välillä on eroa siinä, otaanko vahingon aiheuttaneesta toimenpiteestä mahdollisesti aiheutunut hyöty huomioon korvausta vähentävänä tekijänä. Lain 12 luvun 19 §:n 2 momentti jättää asian harkinnanvaraiseksi, mutta 11 luvussa hyöty sen sijaan veloitetaan ottamaan huomioon, joskin sitä kohtuuden mukaan sovitellen.

Saimaan ja Vuoksen juoksutusta voidaan juoksutussäännön nojalla muuttaa vain silloin, kun normaalista poikkeavan tulvan tai alhaisen vedenkorkeuden havaitaan olevan odotettavissa. Vaikka juoksutussääntö merkitsee vesioi-

keuden luvan korvaavaa kokonaisjärjestelyä, mahdolliset vahingot kuitenkin liittyisivät vesilain 12 luvun 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tilanteisiin. Tämän vuoksi ehdotetaan, että voimaansaattamislain 2 §:n 1 momenttiin lisätään viittaus suppeamman korvausvastuun sisältävään vesilain 12 luvun 19 §:n 2 momenttiin. Koska viittaus tähän säännökseen kattaa myös sen, ettei vesivoiman menetystä korvata, ehdotetaan pykälässä nykyisin oleva maininta tästä tarpeettomana poistettavaksi. Kaiken kaikkiaan tarkoituksena ei ole muuttaa, vaan ainoastaan selventää voimaansaattamislakiin jo sisältyvää korvausvelvollisuutta. Poikkeustilanteisiin aikoinaan viitattiin myös säännöksen perusteluissa.

Valitustien selventämiseksi ehdotetaan pykälän 3 momenttiin lisäystä, jonka mukaan vesiylioikeuden korvausasiassa antamaan päätökseen haettaisiin muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

3 §. Pykälässä on vesi- ja ympäristöhallitukselle asetettu velvollisuus tarkkailla juoksutuksen vaikutuksia Saimaan norpan elinoloihin sekä kalastoon ja kalastukseen. Säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi vesilaissa omaksutua periaatetta vastaavasti siten, että tarkkailua koskeva erimielisyys voidaan saattaa vesioikeuden käsiteltäväksi noudattaen, mitä vesilaissa säädetään hakemusasiasta. Vireillepanijana voisi vesilain 16 luvun 28 §:n perusteella olla ainakin lääninhallitus alueellisena luonnonsuojeluviranomaisena. Sama oikeus olisi vesi- ja ympäristöhallituksella velvoitteesta vastaavana viranomaisena.

4 a §. Itse sopimuksen täyttämisen valvonta

kuuluu sopimuksen 2 artiklan mukaan suomalais-venäläiselle rajavesistöjen käyttökomissiolle, joka muun muassa käsittelee sopimuksen ja juoksutussäännön tulkintaa ja soveltamista koskevat sopimuspuolten erimielisyydet.

Sopimuksen valtionsisäisen täytäntöönpanon ja voimaansaattamislain noudattamisen valvonnan osalta tarkoituksena on soveltaa vesilain vesistön säännöstelyä koskevia säännöksiä soveltuvien osin. Näin ollen voimaansaattamislakiin ehdotetaan lisättäväksi 4 a §, jonka perusteella vesilain säännökset selkeästi koskisivat myös voimaansaattamislain ja juoksutussäännön noudattamisen valvontaa, pakkokeinoja ja rangaistuksia. Tämä merkitsee esimerkiksi sitä, että juoksutussäännön noudattamista Suomessa valvoisi valtionsisäisesti vesi- ja ympäristöhallinto sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Uhkasakko ja teettämishukka olisivat käytettävissä juoksutuksen hoitajaa eli Tainionkosken padon omistajaa sekä voimaansaattamislain tai sen nojalla annettujen säännösten kotimaista rikkojaa vastaan.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun lain (1331/91) 2 §:n 1 ja 3 momentti ja 3 § sekä

lisätään lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

2 §

Vesi- ja ympäristöhallituksen on korvattava sopimuksen täytäntöönpanosta Suomen alueella mahdollisesti aiheutuva vahinko, haitta ja muu edunmenetys noudattaen, mitä vesilain 12 luvun 19 §:n 2 momentissa säädetään.

Korvaushakemuksen käsittelyyn sekä korvausten määräämiseen ja suorittamiseen sovelletaan vesilakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä. Vesilain 17 luvun 5 §:n mukaisena muutoksenhakutuomioistuimena on korkein hallinto-oikeus.

3 §

Vesi- ja ympäristöhallituksen on tarkkailtava

juoksutuksen aikana sen vaikutuksia Saimaan norpan elinoloihin sekä kalastoon ja kalastukseen maa- ja metsätalousministeriön hyväksymällä tavalla. Tarkkailua koskeva erimielisyys voidaan saattaa vesioikeuden käsiteltäväksi noudattaen, mitä vesilaissa säädetään hake-
musasiasta.

4 a §

Tämän lain sekä juoksutussäännön noudattamisen valvonnasta, pakkokeinoista ja rangaistuksista on, jollei sopimuksesta muuta johdu, voimassa, mitä vesilaissa säädetään vesistön säännöstelystä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 5 päivänä tammikuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ulkoasiainministeri *Heikki Haavisto*

Laki

Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetun lain (1331/91) 2 §:n 1 ja 3 momentti ja 3 § sekä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Vesi- ja ympäristöhallituksen on korvattava sopimuksen täytäntöönpanosta Suomen alueella mahdollisesti aiheutuva vahinko, haitta ja muu edunmenetys. *Korvattavana vahinkona ei kuitenkaan pidetä vesivoiman menetyksestä aiheutuvia edunmenetyksiä.*

Korvaushakemuksen käsittelyyn sekä korvausten määräämiseen ja suorittamiseen sovelletaan vesilain ja sen nojalla annettuja säännöksiä.

2 §

Vesi- ja ympäristöhallituksen on korvattava sopimuksen täytäntöönpanosta Suomen alueella mahdollisesti aiheutuva vahinko, haitta ja muu edunmenetys *noudattaen, mitä vesilain 12 luvun 19 §:n 2 momentissa säädetään.*

Korvaushakemuksen käsittelyyn sekä korvausten määräämiseen ja suorittamiseen sovelletaan *vesilakia* ja sen nojalla annettuja säännöksiä. *Vesilain 17 luvun 5 §:n mukaisena muutoksenhakutuomioistuimenä on korkein hallinto-oikeus.*

3 §

Vesi- ja ympäristöhallituksen on tarkkailtava juoksutuksen aikana sen vaikutuksia Saimaan norpan elinoloihin sekä kalastoon ja kalastukseen maa- ja metsätalousministeriön hyväksymällä tavalla.

Vesi- ja ympäristöhallituksen on tarkkailtava juoksutuksen aikana sen vaikutuksia Saimaan norpan elinoloihin sekä kalastoon ja kalastukseen maa- ja metsätalousministeriön hyväksymällä tavalla. *Tarkkailua koskeva erimielisyys voidaan saattaa vesioikeuden käsiteltäväksi noudattaen, mitä vesilaissa säädetään hakemusasiasta.*

4 a §

Tämän lain sekä juoksutussäännön noudattamisen valvonnasta, pakkokeinoista ja rangaistuksista on, jollei sopimuksesta muuta johdu, voimassa, mitä vesilaissa säädetään vesistön sääntelystä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

